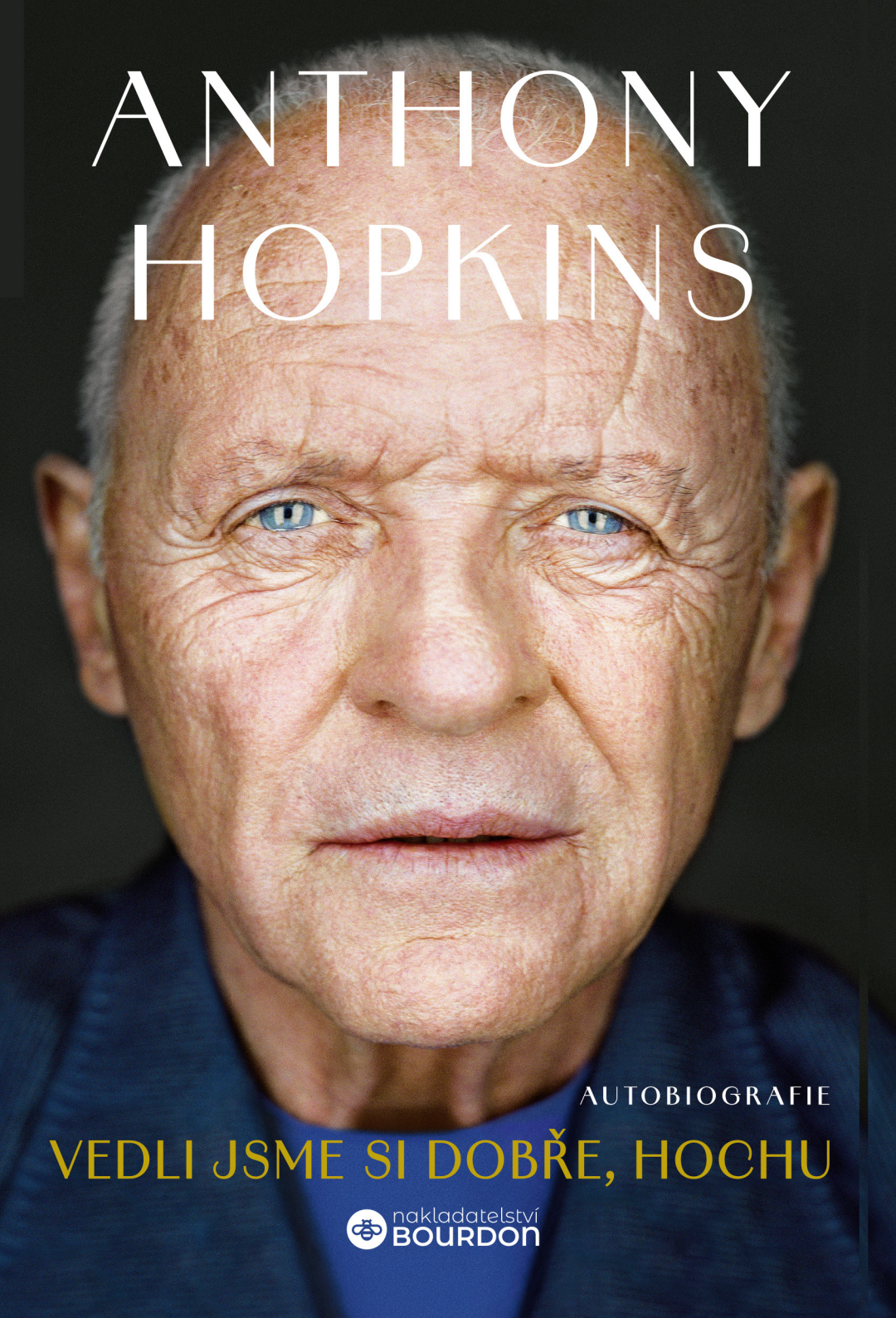

A close-up portrait of actor Anthony Hopkins, showing his face from the nose up. He has light blue eyes and visible wrinkles on his forehead and around his eyes. He is wearing a dark blue jacket over a blue shirt. The background is dark and out of focus.

ANTHONY HOPKINS

AUTOBIOGRAFIE

VEDLI JSME SI DOBŘE, HOCHU

nakladatelství
BOURDON

Anthony Hopkins

VEDLI JSME SI DOBŘE,
HOCHU

ANTHONY HOPKINS

AUTOBIOGRAFIE

VEDLI JSME SI DOBŘE, HOCHU

WE DID OKAY, KID

Copyright © Anthony Hopkins, 2025

České vydání © Bourdon, 2025

Překlad © Alena Byrne

Přebal © Jackie Seow

Fotografie na obálku © Martin Schoeller/AUGUST

ISBN: 978-80-7611-313-8

S láskou Stelle

Nezlob se, nenaříkej a využij svého rozumu.

Baruch Spinoza, *Tractatus Politicus*

Úvod

VEDLI JSME SI DOBŘE, HOCHU

Jednoho šedivého nedělního rána roku 1941 mi v písečných dunách na pláži Aberavon kamarád mého otce Cliff Mathers dal pastilku proti kašli. V těch válečných letech jsme sladkosti vídali jen zřídka, pokud vůbec. Byla to léta přidělových lístků. Neohrabaně jsem pastilku vzal, upustil do písku a dal se do breku. Otec s Cliffem se dali do smíchu. Dostal jsem další bonbón. Otec si ke mně přidrpnul, aby mě utěšil. Bylo po pláči. V ten okamžik nás Cliff vyfotil, je to jedna z mých nejstarších vzpomínek. Byly mi tři roky.

Když si teď ve věku sedmaosmdesáti let ten obrázek občas prohlížím, nedá mi to a říkám tomu vyjevenému chlapečkovi: „Vedli jsme si dobře, hochu.“

Býval jsem úzkostný a popletený jako většina dětí. To je součást dospívání – jste příliš mladí na to, abyste chápali jakýkoliv smysl existence. Ten podivný pocit, že jsem ztracený a že to nezvládám, se mnou v životě zůstal po mnoho let. Překvapuje mě – anebo je lepší říct *Vyvádí mě z míry? Nejde mi rozum?* To je ono. *Nejde mi na rozum* –, že tu pořád jsem. Není pro to vysvětlení.

Jako nesmazatelné mateřské znaménko vtisknuté až do morku kostí mne provází pocit, že jsem byl vždy tak trošku „mimo dění“.

Ovšem já nebyl žádné ořezávátko. Stejně jako byl můj otec – žádné zbytečné řeči, žádné nejasnosti. Jeho rada: „Prostě jdi dál. Postav se zpříma a nestěžuj si.“ Dobrá rada. Další zněla: „Život je těžký. No a co? Nikdy se nevzdávej.“ Trošku tvrdé, ale pomohlo mi to se protloukat životem. Takový byl můj otec, Richard Arthur Hopkins.

Už není mezi námi. Nevím, jestli existuje v nějaké jiné dimenzi – v posmrtném životě nebo v jiné formě podobných zbožných přání. Ale je hluboko ve mně, vězí ve mně jako střípky rozbitého porcelánu.

Vedl jsem osamocený život. Vždy tomu tak bylo. Ale to je v pohodě, o nic nejde. Vlastně to byla docela jízda. Nejsem obět. Já ty rozbité kousky – opuštěnost, odcizení, úzkost – ať už představují ty úlomky cokoliv – dobře využil. A nyní jsem za ně vděčný. Bodaly a iritovaly mě a poháněly vpřed. Dostaly mě až sem.

Jedna

SLONÍ HLAVA

Stalo se to jinou sychravou šedivou neděli – tentokrát v září roku 1949 – a já se ve věku jedenácti let musel postavit na vlastní nohy. Došlo k tomu odpoledne, když mě matka s otcem dovezli do cihlové budovy z 19. století, do internátní školy na kopci nad městečkem Pontypool v Monmouthshiru..

Škola West Monmouth, známá jako West Mon, sídlila v gotické stavbě s vysokými věžičkami. Nad hlavním vchodem byl nízký reliéf znázorňující dva berany držící mezi sebou svitek, který hlásal SLOUŽIT

A POSLOUCHAT. Z té budovy sálala zlověstná hrůza, klidně v ní mohlo strašit. Náladu nezlepšoval silný, ledový, do morku kostí zalézající déšť, pro oblast hrabství Monmouthshire tak typický, ani mohutné hromobití a prudké poryvy větru. Okamžitě jsem to místo nenáviděl.

Ocitl jsem se tam, protože matka dychtila poskytnout mi dobré vzdělání. Otec tím nápadem tak úplně nadšený nebyl, protože dopřát mi takovou příležitost znamenalo obětovat valnou část peněz, které těžce vydělával.

Stál jsem v tom při otci, protože škola mě naprosto nezajímala. Proč mrhat penězi? Nikdy jsem nebyl žádný lumen a nezdálo se, že by existovala přílišná naděje na nějaké zlepšení. Už učitelé na základní škole v Port Talbotu s jejich naprosto bledými obličejí mě odepsali – jeden obzvláště nepříjemný mě dokonce nazval „Toniček blbeček.“

Pro děcka z naší ulice jsem byl „Sloní hlava“. Opravdu jsem měl velkou hlavu, která jako by na mé drobné tělo vůbec nepatřila. Rodiče si mysleli, že mám vodu na mozek, ale pediatr pan Bray je ujistil, že jsem normální. „Potřebuje jen trochu vykrmit,“ řekl jim ten dobrý muž.

To, že mě rodiče odložili do West Mon, nebyla žádná katastrofická událost. Jen jeden z těch otravných zpomalovacích retardérů na dálnici mého života, nic víc. Ovšem z nějakého důvodu ta událost zasela do mého mozku semínko lhostejnosti. A já si slavnostně přísahal: *Risknu to a nikdy se už s matkou ani s otcem nesblížím – a když už jsme u toho, ani s nikým jiným.* Už mě nezajímali. Rozhodl jsem se žít si podle svého. Hledět do budoucnosti. Zapomenout na minulost. *Konec dětství. Rozumím. Konec vysílání.* Teď budu synem jen naoko. Odpojuji ducha od těla a přepínám na robotický režim.

Po krátkém setkání s ředitelem školy, panem Harrisonem, a jeho rozjařenou kyprou manželkou následovala krátká prohlídka stísněné čtvercové ložnice se šestnácti vedle sebe namačkanými postelemi a zdmi natřenými nemocniční zelení, načež jsem se s rodiči vrátil na parkoviště u hlavního vchodu. Matka s otcem nastoupili do auta a vyrazili domů. Když vyjížděli, slunce se na okamžik zablesklo na zadním okénku a já viděl, že mi matka mává. Otec hleděl upřeně na silnici, a tak jsem nechal paže u těla a mávání neopětoval.

Než jejich vůz – pečlivě nablýskaný Ford Model C 10 – zmizel na příjezdové cestě v dáli, zaznamenal jsem poznávací značku a zapamatoval si ji: BTX 698. Po zbytek toho sychravého odpoledne jsem si to neustále opakoval dokola. „BTX 698. BTX 698. BTX 698.“

Motto školy znělo: „Věřit, dokázat, uspět, sloužit a poslouchat.“ Školní hymna byla ještě o něco víc deprimující: „Pochodujeme s veselou písní na rtech, s písní vítěznou.“ Museli jsme tu absurditu zpívat každé ráno na zahajovacím shromáždění před zasmušilým učitelským sborem.

Jedním z učitelů působících v tom cihlovém vězení byl chladný vojenský typ, muž, který bojoval proti generálu Rommelovi v severní Africe. Přezdíval jsem mu „Rak“, protože měl brunátný obličej. Sdílel mi, že můj prospěch a vyhlídky nejsou nic než *hadry a cáry*. Ten legrační dramatický zvuk slov *hadry a cáry* se mi líbil.

„Tiše, tiše, tiše,“ prohlásil jsem. „Jsem muž hadrů a kostí a cárů, to je to, co já jsem.“

V jedenácti letech jsem byl dobrý třídní klaun. Často jsem napodoboval Strašáka do zelí z Čaroděje ze země Oz, herce Bélu Lugosiho jako Drákulu ze stejnojmenného filmu nebo Borise Karloffa jako Frankensteinovo monstrum. Uměl jsem strašidelně napodobovat zvuky nebo hlasy, které jsem slyšel. Dokázal jsem řehtat jako kůň nebo štěkat jako pes. Také jsem předváděl králíka Bugse Bunnyho: „Co je doktore?“, jeho lovce Elmera Fudda, kačera Daffyho, prasátko Porky. „A to je vše, přátelé!“ Pro pobavení ostatních kluků jsem napodoboval naše učitele.

Když jsem předváděl svoji malou říkanku o hadrech a cárech, někteří z kluků se smáli a Rak zareagoval tím, že napsal na tabuli: *Oč jsou lidé lepší ovci, koz, jež živí v mozku slepý život svůj?* —Lord Alfred Tennyson.

Řekl nám, abychom to dvacetkrát opsali do sešitů. Postavil jsem se k tomu se zlověstným humorem. Opisoval jsem ta slova a mečel přitom jako koza a bečel jako ovce. Rak vyrazil uličkou mezi lavicemi ke mně. Pohlavek. Další mečení. Další pohlavky.

Čím více pohlavků jsem dostal, tím více jsem se opřel do svého triku k přežití – nic jsem neříkal, jen mlčky drze zíral. Ten nestydatý

pohled vyjadřoval mou pasivní lhostejnost ke všemu nepřátelskému, co mě obklopovalo. Nedávej nic najevo. Donuť je uhnout pohledem. Předstírej, že neexistují. Tuhle nově objevenou moc jsem si užíval. Nedávej najevo bolest! Pohřbi všechnu bolest, zameť ji pod koberec a pokračuj. Dospěli z toho vyšilovali, což mi vyhovovalo.

To, že jsem na tom děsivém místě musel žít, mě deprimovalo, ale právě tam jsem zažil své první letmé setkání se Shakespearem.

Stalo se to jednoho sobotního večera. Nás kluky nahnali do školní auly, ne abychom zapěli školní hymnu – díky bohu –, ale abychom zhlédli film, opravdový ozvučený film. Škola si pronajala promítačku a promítače pana Gordona Phillipse. Bylo to něco nového a vzrušujícího.

Seděli jsme na dřevěných lavicích a čekali. Konečně se do haly okázale vnesl ředitel školy pan Harrison s vlajícím talárem na důkaz významnosti té závažné události. Za ním vplula jeho vlajková loď a manželka, mamča Harrisonová. Následovali učitelé, Max Horton, Rak Garnett a další. Pan Harrison nás upozornil, že máme být zticha – žádné mluvení, žádné vrtění, žádný smích. Kdo pravidla poruší, bude vyveden – a posléze, jak jsme si představovali – v tělocvičně bez meškání popraven.

„*Hamlet* je důležitý film. Režiroval ho pan Olivier, nejlepší herec Shakespeara na světě, který je navíc vášnivě odhodlán šířit světem mocná slova a moudrost Barda z Warwickshiru, pana Williama Shakespeara.“

Ach, Bože, spas nás všechny! Shakespeara ne! Prosím, ušetři nás té nezáživné banality.

Pan Harrison ještě pět minut něco plácal o Shakespearovi a panu Olivierovi, až konečně vzdal hold našemu promítači panu Gordonu Phillipsovi z Griffithstownu.

Jaká depresivní hodina mě to čeká! pomyslel jsem si. Všichni jsme se otočili, abychom přivítali pana Phillipse z Griffithstownu. Mamča Harrisonová nás vybídla, abychom řekli: „Děkujeme vám, pane Phillipsi z Griffithstownu.“ Připadal jsem si jako v pekle.

Pan Phillips z Griffithstownu byl kulaťoučký mladík s lesklým obličejem, stál mezi dvěma promítacími přístroji v pozoru a připravený k akci.

Vlasy měl připlácle k lebce pomádou a vzal si na tu událost modrého motýlka. Skutečně jsem byl v pekle.

Nad pódiem viselo ohromné promítací plátno.

Světla v aule byla ztlumena. Na plátně se objevil notoricky známý úvod společnosti J. Arthur Rank – dva údery do ohromného gongu, nápis *J. Arthur Rank Enterprise* a tmavé plátno. A pak najednou zazněly ohlušující první akordy hudby Williama Waltona.

Bylo to... *ohromující*. Scéna na hradbách. Duch Hamletova otce. Vnitřek hradu Elsinor. Olivier. Jeho úvodní monolog:

Kéž by se tohle příliš pevné tělo rozpustit chtělo do kapiček rosy!

Seděl jsem jako omráčený až do poslední věty jeho monologu.

Pukne mi srdce, neboť musím mlčet.

Nikdy jsem nic tak působivého nezažil. Ohňostroj. Ještě jsem nedokázal chápat strukturu a jemné nuance *Hamleta* – archaické výrazy, nový a neznámý jazyk, rytmus a frázování.

Ale cítil jsem, že Olivier jako Hamlet ke mně promlouvá, odkazuje se na nějakou dávno zmizelou pradávnou část mé osobnosti. Byl to nadpozemský zážitek. Žal Hamleta nad smrtí otce a nad matčinou zradou zemřelého manžela. Plakal jsem, přemožen epickým popisem zničených otců a matek a tím, jak nás všechny pronásledují duchové vzpomínek. Byl jsem příliš mladý, abych chápal moderní smysl těch slov, ale jakási síla prolomila podstatu toho, kým jsem byl.

DEVADESÁT TŘI MILIONŮ MIL DALEKO

Mé výsledky na té první internátní škole se rovnaly nule, a tak se mi nebozí rodičové museli znovu zamyslet nad perspektivami mého vzdělání. Byli zoufalí a potřebovali někoho, kdo by mi podal skokanskou tyč, od které bych se odrazil až k akademickým výšinám, někoho, kdo by, jak si šeptali, „za mě někde, abychom tak řekli, ztratil slovo“.

Jako bych se stal součástí nějaké zamotané shakespearovské komedie, samá významná mrknutí a postranní poznámky k publiku. Snad jsem se měl cítit poctěný, že jsem středobodem takových zápletek, ale připadal jsem si jako hňup, který se prodává. Nechtěl jsem se toho nijak účastnit.

Nakonec nás odkázali na záhadnou postavu, osobu, jež měla konexe. Mým zachráncem se měl stát strýček Eddie, který, jak mi sdělili, žije v zátoce Rest Bay ve městě Porthcawl, na nic si nehraje, a je to tudíž rovný chlap.

Jak se ukázalo, tento velikán, všemi nazývaný strýček Eddie, byl příbuzný ze strany rodiny mého otce. Tito postarší tetičky a strýčkové, velká zvířata z Rest Bay, bydleli na ulici St. Mary's Street a měli „peněz jako šlupek“, jak prohlásil otec. Patřili k velšské vlivné elitě, hanlivě nazývané *crachach* – nižší šlechta a snobští zbohatlíci, kteří tahali za nitky umění, vyššího vzdělání a státní správy ve Walesu.

Ani jeden z mých dědů podobnou vznešeností neoplýval. Děda Hopkins – neboli děda H, jak jsem mu říkal – byl drsný chlap a moc rád mi to předváděl.

Každé ráno se koupal ve studené vodě a pak celý den pracoval.

„Jsem pěkněj tvrdák,“ říkával. Natáhl přitom pravou paži, zatnul pěst a pak roztáhl prsty. „Koukni na to – ani trošku se netřesou. Tohle je skutečná síla. V tomhle světě musíš být drsňák. To je zákon džungle.“

Narodil se v Neathu v jižním Walesu v roce 1878 a traduje se – snad je to jeho vlastní smyšlená historka –, že utekl od otce opilce a odjel do Londýna schovaný v železničním vagóně. Našel si bydlení v Bermondsey v jihovýchodním Londýně. Neměl skoro žádné peníze, ale dokázal si najít práci v německé pekárně nedaleko Piccadilly, kde uklízel a drhnul podlahy.

Brzy pochopil, že pekárna je místo pochmurné a práce pekaře vyčerpávající, ale nakonec se z něj stal opravdový řemeslný pekař a hlavní cukrář a vytvářel takové delikatesy jako například čokoládové muffiny, malinové koláčky, máslové sušenky, vánoční pudink a čajové koláčky s rozinkami. Později vyhrál na pekařské výstavě v londýnském Earl's Courtu několik cen. Pořád ty stříbrné poháry mám. Na tom největším je vyryto: Arthur Richard Hopkins, První cena za rybízové bochánky, 1924.

Snad jsou části jeho historek příkrášlené, ale na mě působily autenticky. Obdivoval jsem starého pána. Nezdálo se ale, že by si on nějak považoval mě, kromě toho, když jsem mu hrál na klavír. „Anthony má trochu velkou hlavu,“ poznamenával. „To by mě zajímalo, k čemu? Fakt škoda, že toho uvnitř moc nemá.“

Děda Hopkins byl ateista, vegetarián, fanoušek Charlese Darwina a úžasného dramatika George Bernarda Shawa. Fascinoval ho rozvoj amerického hnutí života svépomocí. Ukázal mi knihy, které si jako mladý učen koupil ve vetešnictví na ulici Charing Cross Road v Londýně. Měl sotva na nájem a jídlo, ale ty knihy musel mít, například *The Evils of Tobacco* (*Hrůzy tabáku*) od Dwighta Baldwina a *Developing Mental Power* (*Rozvíjení mentální síly*) od George Malcoma Strattona.

Vyprávěl mi příběh o jednom mladém muži jménem Gerald, se kterým pracoval v té londýnské pekárně. Gerald se oženil s mladou ženou a pokoušeli se uživit svou malou dcerušku, ale neměli dost jídla. Gerald byl vážně nemocný. Můj dědeček měl za to, že šlo o souchotiny – tuberkulózu –, protože jedním z Geraldových příznaků byly záchvaty suchého kašle. Jednoho rána Gerald nepřišel do práce a vedoucí směny všem oznámil, že mladík předchozí večer zemřel na zápal plic. Ostatní na to nic neřekli. Práce pokračovala jako obvykle.

Děda Hopkins se stal odborářským agitátorem. Mému otci tvrdil, že se jednou setkal s Vladimírem Leninem. Což mohlo být přitažené za uši, jen součást jeho vytvořené legendy, ale také to mohla být pravda, protože Lenin odešel do exilu do Londýna. A v té době Londýnem otřásaly hořecné a vášnivé záchvěvy marxismu, žil zde i Lev Trockij. Organizovala se tajná setkání a děda Hopkins na ně chodil.

Když s babičkou přišli se třemi malými dětmi, Miriam, Richardem a Lornou, do Port Talbotu, jen stěží se dokázali uživit.

Walesu se říká „země písní“. Tuhle mytologickou představu stvořil Dylan Thomas ve své rozhlasové hře *Pod mlčným lesem*. Jedná se ale o jeho vlastní romantickou vizi z dětství. Na Walesu, jaký znala moje rodina, ve skutečnosti nic malebného, romantického ani přátelského nebylo.

V roce 1921 bylo mému otci čtrnáct a děda Hopkins ho vzal ze školy, aby pracoval v rodinném pekařství na ulici Tanygroes Street v Port Talbotu. Nedostával žádný plat a zůstal tam až do roku 1936.

Z druhé větve rodinného stromu byl můj děda z matčiny strany, Fred Yeats, odměřený a strohý muž, který si ode všech udržoval odstup. Narodil se v Pewsey ve Wiltshiru, farmářské oblasti s křídovou půdou, a kdykoliv mě něco vyvedlo z míry, říkával: „Nebreč nad rozlitým mlékem, co se stalo, nezměníš. Nech to být.“

Děda Yeats si našel práci u železnice jako posunovač vagónů ve Swindonu a později se přestěhoval do Walesu, kde se zrovna budovaly nové ocelárny a slévárny. Tam potkal Sophii Phillipsovou, učnici na švadlenu v obchodě s oděvy Carmarthen. Vzali se, usadili se v Port Talbotu a narodily se jim dvě dcery. První, narozená v roce 1913, byla moje matka Muriel.

O druhou, Jenny, oblíbenkyni mého dědy, přišli, když v devíti letech dostala záškrt. Mé matce bylo tenkrát dvanáct. Jeden den u snídaně zaslechli seshora z podesty schodiště ránu. Děda vstal a šel do předsíně, kde nahoře u zábradlí ležela zhroucená Jenny. Vyběhl schody a vzal ji do náručí. Byla mrtvá.

Matka mi řekla, že v den pohřbu holčičky, když vynášeli rakev na pohřební vůz, slyšela svého otce bezmocně a zoufale naříkat v malé chodbičce vzadu v domě.

Hned další den ale dorazil do práce jako obvykle, dělal jeřábníka v ocelárnách. Když se ho zeptali, jestli by si nechtěl vzít pár dní volna, odmítl.

„Copak ji to může vrátit zpátky?“ opáčil. „Proč to prožívat všechno znovu? Je pryč. Když umřete, jste mrtví. Minulost je mrtvá – nic tam není.“ A o své milované dcerušce už nikdy nepromluvil.

Vlastní sestra dědy Yeatse Phoebe, jemná žena s tmavými vlasy a tmavě hnědýma očima, tvrdila, že Yeatsové jsou Romové (tehdy všichni říkali *cikáni*). A opravdu rodinu popisovali jako *didicoy*, jak se označovali lidé žijící v Británii v obytných přívěsech, kočovníci anglo-románského původu. Děda Yeats mluvil vzácným para-romským dialektem (některá úžasná anglická slova pocházejí z romštiny, včetně *lollipop*, *peeved* a *pal*). Děda používal poněkud archaický jazyk a rčení. „Pomodlit, vyčůrat a spát,“ říkával mi. Hrával pijácké písně na harmoniku jako *Vyvalte sudy*. Měl jsem k němu blíž než k vlastnímu otci. To byla rodina mé matky.

A mezitím příbuzní ze strany Hopkinsů vysedávali o nedělních odpoledních v ponuře šerých obývacích pokojích, ukolébávání do letargie tikotem hodin a jejich odbíjením každou čtvrt hodinu, popíjeli čaj nebo klímali u ohně, ať se dělo, co se dělo. Moje matka říkala: „Jsou krapet nadutí – víš, trochu odměření, ale jinak jsou opravdu moc milí.“

Celá rodina ke strýčku Eddiemu – Eddiemu Jamesovi – obdivně vzhlížela a posvátným šepotem se o něm říkalo: „Často jezdí do Londýna. To víte, za obchody a tak. Často ve vlaku snídá s naším ministrem zdravotnictví Nyem Bevanem.“

Strýček Eddie byl také redaktor cardiffských novin *Western Mail*. Znal

se s „velkými zvířaty“ ve velšské školské radě. Netušil jsem, k čemu by mi to mělo být dobré.

Jedno dusné teplé nedělní odpoledne nás teta Patty pozvala na čaj do jejich domu na Esplanade Avenue, abychom se seznámili se strýčkem Eddiem. Cestou autem k tetě Patty se matka na sedadle pro spolujezdce otočila a podívala se na mě. Hrbil jsem se na zadním sedadle. Matka mi řekla, abych si sedl zpřímá. „Doufám, že takhle nebudeš sedět u tetičky Patty! Sed' rovně, chovej se slušně a nevrť se. A řekni prosím a děkuji, až ti tetička Patty dá kousek koláče. Nehrb se. A nemumlej, až se tě strýček Eddie na něco zeptá.“

Projížděli jsme po nábřeží, koukal jsem z okénka a myšlenky se mi zatoulaly k poslední rodinné návštěvě. Další k smrti nudné nedělní odpoledne. Sešli jsme se všichni, celý vrh Hopkinsů, přinejmenším to tak vypadalo. Obě sestry mého otce Mimi a Lorna, strýček Billy, strýček Jack a Bobby – můj bratranec –, všichni jsme se jako sardinky mačkali v zatuhlém obývacím pokoji domu strýce Daveyho Charlese a tety Nettie na ulici St. Mary's Street.

Moje matka mi po stopadesáté řekla, abych seděl rovně a řekl prosím a děkuji, kdykoliv mi teta Nettie náhodou nabídne okoralý velšský koláč na křehkém porcelánovém talířku s kytičkami.

Zničehonic mě napadla povznášející myšlenka: *Co kdybys ted' vstal – ano, hned ted' – a spustil šílený amok, začal běsnit jako nějaký magor z blázince? Jasně, proč ne. Začni vyšilovat a rozmlat' ten podělaný kytičkovanej porcelánovej talířek drahé tetičce o palici.* Možná to bylo první semínko pomsty zaseté do mého zaostalého mozku. Semínko chaosu a nebezpečí.

Jak jsem tak seděl v autě a vybavoval si tu návštěvu, všiml jsem si, že se na mě otec dívá ve zpětném zrcátku. Spatřil jsem jeho obličej, a ne poprvé mě napadlo, jak moc vypadá jako známý americký zpěvák Bing Crosby. Upřeně jsem jeho pohled opětoval. Némá nestoudnost. Přivádělo ho to k šílenství.

„Já nevím, co z něj bude, sakra. Dělá mi starosti,“ řekl matce.

„Ale Dicku, proboha, neopakuj to pořád dokola. A přestaň klít. Doufám, že takhle nebudeš klít u tetičky Patty.“

„Sakra, do háje se zatracenou tetkou Patty. Tetička Patty sem a tetička Patty tam. Zatracený pámbíčkářský pokrytci to jsou, celá ta zatracená smečka.“

„Tak proč k nim jezdíme? Proč pořád tvého otce a sestry navštěvujeme?“

„Proč? Protože jsou zatraceně zazobaný, proto! Všichni doufáme, že nám z nich něco kápne. Ani hovno. Do háje s tím vším.“

To tísnivé letní odpoledne s námi ve voze seděla ta děsivá velšská dvojčata, Zmar a Nicota.

Konečně jsme zastavili před domem tetičky Patty na nábreží u moře.

Otec stiskl zvonek. Vzdálené vyzvánění. Dveře otevřela baculatá mladá žena oblečená v černém s bílou čepičkou na hlavě. Dick udělal na matku obličej, jako by říkal: *Ach, promiňte, že dýchám, prosím, jaká velkolepá elegance... jaký rozkošný hudební salonek to máte.*

Uvedli nás do obývacího pokoje a vyzvali, abychom se posadili a udělali si pohodlí, tetička Patty tu bude za okamžik. Posadil jsem se vedle matky na sedačku. Nevěděl jsem, proč musím sedět rovně, ale snažil jsem se. Otec stál u okna a díval se přes záclonu na výletníky z celého Walesu. Výskající a pokřikující děti a jejich ztrhaní rodiče procházeli po chodnících Esplanade a po nábreží spolu s osamělými lidmi z údolí. Zdálo se, že to neutěšené odpoledne byli úplně všichni na nohou a venku.

Otec byl jako obyčejně napružený, popotahoval záclony a poklepal nehtem do okenní tabulky. „Není to divné?“

„Co je divné?“ zeptala se matka unaveně.

„Všichni ti lidé tam venku. Co tam dělají?“

„Baví se, Dicku. To lidé dělají. Normální lidi dělají takové věci. Proč si nesedneš? Přestaň ťukat na to okno, jsi jako uzlík nervů.“

„Nechci si sednout. Naprosto mi vyhovuje tady stát. Kolik je?“

„Nevím. Asi něco po třetí.“

Zaslechl jsem jemné odbíjení vzdálených hodin. Do místnosti vplula tetička Patty, viktoriánská matróna, nevysoká podsaditá žena, ovšem vzpřímená a silná a disponující zvučným kontraaltem.

Šla k otci a nabídla mu ruku k polibku. „Richarde, jak se ti vede?“

„Ahoj, tetičko Patty. Vede se mi dobře, děkuji.“

„Dobře, dobře, dobře. Velmi dobře.“ Tetička Patty se obrátila k matce.
„Ty jsi Marjorie, že ano?“

„Muriel,“ odpověděla matka.

„Muriel. Ano, jistě, Muriel.“ Pak pohlédla na mě. „A tohle je ten chlapec?“

„Ano, Anthony.“

„Anthony, ano, jistě. Anthony.“

Matka mě vybídla. „Pozdrav tetičku Patty.“

Uposlechl jsem příkazu. „Dobrý den, tetičko Patty.“

Majestátní stará dáma si mě rychle prohlédla od hlavy až k patě a pak se mi dlaní dotkla tváře. „Takže ty jsi ten problematický chlapec, je to tak?“

„Ano, asi ano,“ odpověděl jsem.

Matku to rozhořilo. „Problematický ne, tetičko Patty. Je jen trošku pomalejší, nic víc.“

„Být pomalejší je problém, nemyslíš?“ odpověděla tetička Patty.

Rozhostilo se ticho. Tetička Patty si mě měřila pohledem. Sáhla mi na kravatu. Nějaké vylepšení bylo nutné.

„Náš Eddie říkal, že Anthony potřebuje pomoc dostat se na státní školu. Co se stalo ve West Mon?“ zeptala se tetička Patty.

„Byl tam moc nešťastný,“ odpověděla matka.

„Aha, nu, štěstí není vše, víš,“ odvětila tetička Patty. „Do nějaké školy chodit musí, že ano. Jaký typ školy hledáš, Richarde?“

„Doufáme, že by se mohl dostat na druhý stupeň do Cowbridge.“

Tetička Patty si sklepla pár neviditelných smítek z blůzky.

„Na Cowbridge přijímají jen syny odborníků, lékařů a právníků, jestli víte, co tím myslím. Ale syny obchodníků? Nu, pro syny obchodníků je nejlepší West Mon. Chcete, aby Eddie zatahal za pár nitek, je to tak?“

Matka odpověděla: „Kdyby to jen trošku šlo.“

Otec zamumlal něco o odchodu.

Trapná odmlka. Dětské hlasy z ulice. Klakson auta.

„Dobrá tedy,“ řekla tetička Patty. „Dali byste si trochu čaje?“ Šla ke dveřím a zavolala: „Bessie, připravte pro naši návštěvu čaj.“ Vrátila se

zpátky. „Eddie tu bude za okamžik,“ řekla. „Potřebuje si každé odpoledne zdřímnout. Však víte, jak to chodí.“

Otec nedokázal nevyužít příležitosti pro sarkasmus. „Každé odpoledne? Pročpak? Copak je *unavený*?“

Jeho výraz bylo zosobnění předstírané nevinnosti. Matka do něj zabodla pohled. Věděla, čeho je schopný.

„Však víš, jak to chodí, Richarde, má pořád plné ruce práce. Rediguje *Western Mail*, sedí ve velšské školské radě. Zítřka například jede do Londýna. Vlakem v sedm hodin ráno z Cardiffu. Má schůzku s panem Bevanem a —“

„No páni, vážně? On se zná se Nyem Bevanem? Pohybuje se ve vysokých kruzích, jen co je pravda.“

Kdepak, nenápadný sarkasmus byl u tetičky Patty ztráta času.

„Ano, dalo by se to tak říct, Richarde. Dalo by se to tak říct. Pořád pracuje.“

Obrátila se ke dveřím. „A tady máme Eddiho.“

Do místnosti vstoupil Eddie James – Eddie Veliký. Impozantní muž požehnaný vznešenou hlavou stříbrných vlasů s masivními brýlemi s černými obroučkami na nose. Strýček Eddie přešel místnost k otci a chvíli mu drtil ruku v železném stisku starých dobrých kamarádů.

„Richarde! Znal jsem dobře tvého otce.“ Mluvil kultivovaným velšským hlasem, zvučným barytonem s výslovností operního pěvce. „Drahý Arthur Richard, jak se má ten starý ničema? Pořád je aktivní v labouristické straně, nepletu se?“

Pulsující nadšení strýčka Eddieho otce přemohlo.

„Však víš, jak to je, strýčku Eddie, už stárne. Před pár lety přestal pracovat.“

„Všichni stárneme, Richarde, už to s námi jde z kopce, jak se říká.“ Strýček Eddie se obrátil k matce a kývl na ni. „Paní Hopkinsová.“

„Muriel,“ opravila ho tetička Patty.

„Ano, Muriel, jistě.“

Pak strýček Eddie z výšin své impozantní přívětivosti pohlédl na mě a prohlížel si mě jako nějakého tvora z jiné planety.

„A ty, mladý muži, ty jsi ten zpomalený, je to tak?“

Jako na zavolanou moje matka zašeptala: „Postav se rovně, vyndej si ruce z kapes a řekni, rád vás poznávám, strýčku Eddie.“

Uposlechl jsem.

„Ano. Takže matka s otcem si o tebe dělají starosti, je to tak?“

„Asi ano,“ odpověděl jsem tiše.

„Mluv nahlas. Nemumlej.“

Strýček Eddie ztěžka usedl do křesla.

„Co umíš?“

Tváří v tvář tomu důstojnému stříbrovlasému supermanovi jsem ztra-
til řeč.

Zničehonic mi otec přišel na pomoc.

„Řekni strýčkovi Eddiemu o tom, jak se zajímáš o astronomii.“

Strýček Eddie mi uštědřil pohled, jako by toho červa před sebou přehodnocoval.

„Astronomie, ehm? Moje oblíbené téma,“ řekl. „Pověz mi, co znáš.“

„Znám jména devíti planet,“ zamumlal jsem.

„Mluv nahlas. Neslyším tě,“ řekl.

„Umím jména devíti planet,“ zopakoval jsem.

„Tak je vyklop.“

O překot jsem je ze sebe vysypal: „Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun a Pluto. Merkur je nejbližší Slunci.“

„Velmi dobře, správně.“

Matka něco souhlasně zamumlala.

Strýček Eddie mě vyzval. „Co ještě?“

„Slunce je osm a půl světelných minut od země, sto padesát miliónů a šest set dvacet tisíc kilometrů daleko, a nejbližší galaxie je Andromeda, a ta je dva a půl milionu světelných let od Země, a Galileo se dostal do potíží, když řekl, že Slunce je středem solárního systému, a podplukovník Fawcett zmizel v amazonské džungli a Titanic narazil na kru v roce 1912 a nejvyšší budova na světě je Empire State Building v New Yorku – měří 381 metrů.“

„Působivé,“ řekl strýček Eddie. „Kde ses to všechno dozvěděl?“

„V dětské encyklopedii od Arthura Mee. Otec mi ji koupil, když mi bylo šest.“

To byl jeden z nejlepších dárků, které jsem kdy dostal. Ten den jsem byl u zubaře a bolelo to. Když jsme se odpoledne vrátili domů, spatřili jsme přede dveřmi velikánskou krabici. Byla tak těžká, že ji musel matce pomoci vynést po schodech do domu soused, pan John. Položili jsme krabici na stůl a otevřeli. Deset dílů encyklopedie. Nádherná řada deseti úžasných modrých knih, a jen pro mě.

Byl krásný letní sluneční den, ale i přesto mě poslali do postele, abych se po návštěvě zubaře zotavil. Ten den jsem začal číst. Nejprve jsem zhltl stránky o Beethovenovi a Mozartovi, pak díly o Mléčné dráze, potom články s nadpisy jako „Příroda“, „Země“, „Všechny země světa“ a „Významné počiny lidstva“. Četl jsem ty knihy stále dokola, až měly potrhane přebaly, a bez námahy si dokázal zapamatovat délky hlavních světových řek a hlavní města a vlajky všech zemí.

Svým přednesem jsem ohromil celou místnost a pokračoval jsem dál, dokud ke mně otec zezadu nepřišel, nepoložil mi dlaň na hlavu a neřekl, že nesmíme strýčka Eddieho unavovat. „To už teď stačí.“

Zmlkl jsem, ale strýček Eddie otci řekl: „To je v pořádku Richarde. Nech kluka mluvit. Zdá se, že má hodně co na srdci.“

Eddie na mě upřeně hleděl, ale ne přísně, jistým přátelským způsobem.

„A jak ti jde čtení Anthony? Jaká je tvoje oblíbená knížka? Máš oblíbenou knihu?“

„*Vítr ve vrbách* od Kennetha Grahama, *Prester John* (Kněz Jan) od Johana Buchana a *Oliver Twist* a *Nadějné vyhlídky* od Charlese Dickense.“

„*Nadějné vyhlídky*? Dobrý bože. Vážně? Charles Dickens? A která je tvoje oblíbená postava? Pip?“

„Ne, ten trestanec, Abel Magwitch. A v *Oliveru Twistovi* mám rád Fagina a Billa Sikese.“

„Svatá prostoto. Abel Magwitch? Ten zločinec. Dobrá, dobrá, to je tedy věc. A Fagin? Nebyl to ožrala? A Bill Sikes! Shakespeare? Ten se ti líbí?“

„Ano, *Hamlet*. Být, nebo nebýt – to je otázka: je důstojnější zapřít se a snášet surovost osudu a jeho rány...“

Také *Julius Caesar*. Mám rád Marka Antonia, jeho proslov Ó přátelé, rodáci, Římané.“

Strýček Eddie se dal do smíchu. „Dobrý bože, stačí, to stačí.“

Triumf. V místnosti zabublal smích. Myslím, že se smála i tetička Patty.

Verdikt strýčka Eddieho: „Dobrá, Richarde a Marj... omlouvám se... Muriel, myslím, že Anthony je tak trochu snílek. Nic víc. Snílek. Možná nás všechny jednoho krásného dne překvapí. Kdo ví? Píše? Jak mu jde pravopis?“

„Velmi dobře,“ odpověděla matka. „Myslím, že ty encyklopedie čte každý den, a umí malovat a hrát na klavír. *Sonátu měsíčního svitu*.“ Naši mi koupili klavír, aby podpořili můj zájem, a zabralo to. Strašně rád jsem hrál a maloval.

Strýček Eddie přikývl.

Znenadání povstal ze svého soudcovského křesla. „Dobrá, myslím, že potřebuje hlavně *píli*. Soukromé hodiny. Ráno jedu do Londýna, vlastně dosti časně, ale zavolám řediteli Cowbridge panu Idwalu Reesovi, skvělý chlapík – Cambridge, víte. Ano, zavolám mu dnes večer nebo zítra. Zítra to bude nejlepší. Zavolám mu z Londýna. Uvidím, co se dá dělat. Ale ten chlapec potřebuje soukromé hodiny aritmetiky a algebry.“

Cestou zpátky do Port Talbotu mi matka řekla, že je na mě hrdá. Otec na mě rychle pohlédl ve zpětném zrcátku.

„Ano. No, doufejme, že to strýček Eddie dokáže zařídit.“

Strýček Eddie nepochybně dokázal čarovat. To on spolu s dětskou encyklopedií od Arthura Mee mě ve věku třinácti let dostali na Cowbridge na letní semestr roku 1951. Dorazil jsem do cíle. Tedy, alespoň jsem si to myslel.